

O'QUVCHILARNING IJODIY QOBILIYATINI SHAKLLANTIRISHDA QO'SHIMCHA TA'LIMNING MOHIYATI.

Suyunova Zebo Shoymurod qizi

Termiz davlat pedagogika instituti

Pedagogika nazariyasi va tarixi mutaxassisligi magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20741074>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 14-iyun 2026 yil

Ma'qullandi: 16-iyun 2026 yil

Nashr qilindi: 18-iyun 2026 yil

KEYWORDS

qo'shimcha ta'lim, ijodiy qobiliyat, kreativlik, o'quvchi shaxsi, innovatsion faoliyat, mustaqil fikrlash, ta'lim jarayoni, iste'dod, rivojlanish.

ABSTRACT

Mazkur maqolada o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda qo'shimcha ta'limning o'rni va ahamiyati yoritilgan. Qo'shimcha ta'limning mazmuni, uning o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishdagi imkoniyatlari hamda ijodkorlikni shakllantirishga ta'sir etuvchi omillar tahlil qilingan. Shuningdek, qo'shimcha ta'lim orqali yoshlarning mustaqil fikrlashi, kreativ yondashuvi va innovatsion g'oyalar yaratish qobiliyatlarini rivojlantirish masalalari ko'rib chiqilgan.

Mamlakatimizda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va yoshlarni har tomonlama barkamol etib tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti yosh avloddan nafaqat chuqur bilim, balki ijodiy fikrlash, tashabbuskorlik va yangilik yaratish qobiliyatlarini ham talab etmoqda. Shu sababli o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi qo'shimcha ta'lim tizimini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Qo'shimcha ta'limning mohiyati va vazifalari

Qo'shimcha ta'lim — bu o'quvchilarning bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etish, ularning qiziqish va qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan ta'lim faoliyatidir. U umumiy o'rta ta'limni to'ldiruvchi va boyituvchi muhim pedagogik tizim hisoblanadi.

Qo'shimcha ta'limning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- o'quvchilarning qobiliyat va iste'dodlarini aniqlash;
- ijodiy faoliyatga bo'lgan qiziqishni rivojlantirish;
- mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish;
- bo'sh vaqtni mazmunli tashkil etish;
- kasbiy yo'nalishni aniqlashga ko'maklashish;
- shaxsning ijtimoiy faolligini oshirish.

Qo'shimcha ta'limning o'ziga xos jihati shundaki, unda o'quvchilar o'z xohish va qiziqishlariga ko'ra faoliyat turini tanlaydilar. Bu esa ularning motivatsiyasini oshirib, ijodiy faoliyatga faol jalb etilishiga imkon yaratadi.

O'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda qo'shimcha ta'limning ahamiyati

Mustaqillik yillarida O'zbekistonda qobiliyatli bolalarni aniqlash va ularning qobiliyatlarini rivojlantirishga davlat siyosati darajasida alohida e'tibor qaratib kelinmoqda. Shu maqsadda tashkil etilgan ta'lim muassasalari musiqa, sport, raqs, tasviriy san'at, xalq amaliy san'ati, texnik ijodkorlik, fan hamda badiiy tafakkur kabi yo'nalishlarda faoliyat olib bormoqda.

Qobiliyat — muayyan yo'nalish bo'yicha faoliyatni samarali tashkil eta olish layoqati bo'lib, shaxsning ma'lum bir faoliyatdagi muvaffaqiyatlarini ta'minlaydigan individual psixologik xususiyatdir.

Iqtidor — insonning o'z bilimlari, malakalari va imkoniyatlariga tayangan holda muayyan faoliyatni muvaffaqiyatli bajarishga bo'lgan ichki moyilligi va qobiliyatidir. Iqtidorli shaxslar odatda boshqalarga nisbatan tezroq o'rganadilar va yuqori natijalarga erishadilar.

Ijodkorlik — yangilik yaratishga intilish, fan va texnologiyaning so'nggi yutuqlarini tahlil qila bilish hamda ulardan o'z faoliyatida samarali foydalanish qobiliyatidir.

Ijodiy faoliyat — muayyan sohada faoliyat yurituvchi insonning aniq maqsad sari intilishi, ilhomlanishi va muammolarni hal etishga bo'lgan kuchli ehtiyojini namoyon etuvchi faoliyat turidir.

Ijodiy qobiliyatlar — yangilik yaratish zarurligini anglash, muammoni aniqlash, g'oya va farazlarni ilgari surish, ularni amaliy va nazariy jihatdan asoslash hamda natijada original mahsulot yaratish qobiliyatidir.

Iste'dod — shaxsning ma'lum faoliyatni yuqori darajada bajarish imkonini beruvchi tabiiy yoki orttirilgan qobiliyatlar majmuidir. U muntazam mehnat va o'z ustida ishlash natijasida rivojlanadi.

Salohiyat — muayyan faoliyatni qisqa vaqt ichida va kam kuch sarflab muvaffaqiyatli bajarish imkonini beruvchi ichki imkoniyatlar majmuidir.

Daholik — aql-idrok, tafakkur va ijodiy imkoniyatlarning eng yuqori darajada rivojlangan shakli bo'lib, yangi ilmiy g'oyalarni, nazariyalarni va kashfiyotlar yaratishda namoyon bo'ladi.

Ijodiy qobiliyat insonning yangi g'oyalarni ilgari surishi, mavjud muammolarga noodatiy yechimlar topishi va yangilik yaratishga intilishi bilan tavsiflanadi. Bugungi kunda ijodkorlik har qanday kasb va faoliyat turida muhim kompetensiyalardan biri hisoblanadi.

Qo'shimcha ta'lim muassasalari o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Jumladan, fan to'garaklari, texnik ijodkorlik markazlari, musiqa va san'at studiyalari, teatr to'garaklari hamda sport seksiyalarida tashkil etiladigan mashg'ulotlar o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Bunday mashg'ulotlar jarayonida o'quvchilar:

- mustaqil qaror qabul qilishni;
- muammolarni tahlil etishni;
- yangi loyihalar ishlab chiqishni;
- o'z fikrlarini asoslab berishni;
- jamoada ishlashni o'rganadilar.

Natijada ularda kreativ fikrlash, tashabbuskorlik va mas'uliyat hissi shakllanadi.

Ijodiy qobiliyatlarni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari

O'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini samarali rivojlantirish uchun quyidagi pedagogik shart-sharoitlar muhim hisoblanadi.

Birinchidan, ta'lim jarayonida o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan yondashuvni qo'llash zarur. Bunda har bir o'quvchining individual xususiyatlari va qiziqishlari inobatga olinadi.

Ikkinchidan, innovatsion pedagogik texnologiyalar hamda interaktiv metodlardan foydalanish ijodiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi. Loyihaviy ta'lim, muammoli vaziyatlar yaratish, bahs-munozaralar va ijodiy topshiriqlar o'quvchilar faolligini oshiradi.

Uchinchidan, o'quvchilarni turli tanlovlar, ko'rik-tanlovlar va ijodiy loyihalarda ishtirok etishga jalb qilish ularning o'z imkoniyatlarini namoyon etishiga yordam beradi.

To'rtinchidan, oila va ta'lim muassasasi hamkorligi o'quvchilarning ijodiy rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Ota-onalarning ma'naviy qo'llab-quvvatlashi va rag'batlantirishi bolalarda o'ziga bo'lgan ishonchni mustahkamlaydi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, qo'shimcha ta'lim o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish va rivojlantirishning muhim omili hisoblanadi. U yoshlarning iste'dodlarini aniqlash, ularni qo'llab-quvvatlash va ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarishga xizmat qiladi. Qo'shimcha ta'lim orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlash, kreativ yondashuv, innovatsion faoliyat va ijtimoiy faollik kabi sifatlar shakllanadi. Shu bois ta'lim tizimida qo'shimcha ta'limning imkoniyatlarini kengaytirish va uning samaradorligini oshirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
- 2.O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmonlari va qarorlari hamda ta'lim sohasiga oid normativ-huquqiy hujjatlar.
- 3.Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2018.
- 4.Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2017.
- 5.Azizxo'jayeva N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
- 6.Hasanboyev J. va boshqalar. Pedagogika. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
- 7.Yo'ldoshev J., Usmonov S. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.